

Wrocław 02-05-2023

prof. dr hab. Agata Danielak-Kujda
Wydział Architektury Wnętrz, Wzornictwa i Scenografii
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu
50-156 Wrocław, plac Polski 3/4
adan@asp.wroc.pl

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej **mgr Katarzyny Pełki-Burej** realizowanej pod kierunkiem dr hab. Justyny Kucharczyk w dziedzinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wszczętym na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

W związku z powierzoną mi funkcją recenzenta w przewodzie doktorskim Pani **mgr Katarzyny Pełki-Burej** otrzymałam w wersji papierowej i cyfrowej rozprawę doktorską pt. ***Materiałowe kompendium projektanta***, abstrakt, wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, uchwałę Senatu ASP w Katowicach w sprawie zasad i trybu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, oświadczenie kandydata, dokument PDF z linkiem do strony internetowej, która jest dziełem doktorskim.

Pani Katarzyna Pełka-Bura jak prawie wszyscy dydaktycy kierunków projektowych łączy w swojej działalności zawodowej projektowanie rynkowe z nauczaniem. Jej notę biograficzną znajdziemy na stronie internetowej katowickiej ASP, nie będę jej więc powtarzać, warto jednak zwrócić uwagę na kilka faktów: współpracę z Zamkiem Cieszyn, niezwykle intensywną aktywność w organizowaniu i koordynowaniu przedsięwzięć związanych z designem na Śląsku oraz ramach studia projektowego Wzorro, którego jest współwłaścicielką - realizacja projektów związanych między innymi z propagowaniem rzemiosła i kultury materialnej. Jest laureatką 12 wyróżnień i nagród, w tym wielu prestiżowych; kuratorką kilkunastu wystaw, w sześciu wystawach wzięła udział. Swoją działalność projektową realizuje w zespole

studia „Wzorro”. Jako absolwentka studiów podyplomowych Design Management na SGH/ IWP na ASP w Katowicach w latach 2011–2016 r. prowadziła konwersatorium *Zarządzanie designem*, później w latach 2016–2019 była asystentką w *Pracowni Projektowania Systemów Informacji Wizualnej* i w *Pracowni Projektowania Ergonomicznego*. Od 2019 r. Pracuje w *Pracowni Projektowania dla Tożsamości* i obecnie prowadzi także przedmiot *Materiały i konteksty* dla studiów II stopnia. Ten właśnie przedmiot stał się inspiracją powstania pracy doktorskiej. W programie przedmiotu Pani Katarzyna postawiła sobie za cel uświadomienie studentom wpływu wytwarzania nowych produktów na środowisko oraz jak można kreować otoczenie w odpowiedzialny sposób. Dzięki temu, że studenci mogą eksperymentować z materiałami, jak pisze w programie „... mają dostrzec wartość w owocach ludzkich rąk, które nie są wytwarzane na masową skalę. Przedmiot *Materiały i konteksty* to nie tylko poszerzenie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa, ale także próba redefiniowania znaczenia i wykorzystania rzemiosła.”

W środowisku projektantów szczególnie wyraźnie odczuwalne jest przeświadczenie, że poprzez ginące zawody i znikające rzemiosło tracimy bezpowrotnie wypracowane przez pokolenia wartości kultury materialnej. Autorka prezentując cel swojej pracy doktorskiej skupia się na projektowaniu w duchu zrównoważonego rozwoju. To skłania ją do czerpania wiedzy o materiałach naturalnych i lokalnych oraz pogłębienia wiedzy w trakcie badań w ramach rozprawy doktorskiej.

W rozdziale pierwszym prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną, zarysowuje szerokie tło dla swoich badań. Przytacza czynniki, które w ostatnich latach bardzo mocno i negatywnie wpłynęły na naszą rzeczywistość. Ponieważ jak pisze: „*Materiały są najbardziej podstawowym elementem rzutującym na świat zmysłów*”, robi kwerendę jaka literatura i wiedza jest dostępna dla projektantów w sferze wykorzystywania materiałów. Autorka wskazuje pewne trendy w projektowaniu zmierzające do obserwowania natury i projektowania zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju. Opisując cel powstania pracy doktorskiej sięga do programu prowadzonego przez siebie przedmiotu *Materiały i konteksty* ale też do kilku przykładów innych tego typu programów edukacyjnych. Dzięki tym zajęciom adepci projektowania zmieniają swoje postrzeganie rzemiosła i zaczynają doceniać ten sposób wytwarzania. Nie bez znaczenia jest fakt, że sami mogą go doświadczyć. Doktorantka poświęca też sporo miejsca na opisanie stosowanej przez Nią metodyki.

Wszystkie te zagadnienia prowadzą w drugim rozdziale do sformułowania pytań badawczych, które posłużyły do przeprowadzenia ankiety wśród projektantów oraz wywiadów z kilkoma projektantami i edukatorami. Kolejne kroki skłoniły Autorkę do ograniczenia na potrzeby pracy swoich badań do jednego materiału czyli wiórów osikowych. To dało Jej bardzo konkretne pole do badań. Przeprowadzone przez Nią wywiady z rzemieślnikami z Kozięgłowa zajmującymi się plecionkarstwem poza materiałem potrzebnym do badań, mają już teraz dużą wartość etnograficzną i historyczną. Kontakt z Działem Etnografii Muzeum Częstochowskiego zaowocował dotarciem do dokumentów Cepelii, w tym materiału zdjęciowego, co ważne nakreśliło tło do zrozumienia roli i sposobów

wykorzystywania rzemiosła ludowego w PRL. Pani Katarzyna Pełka-Bura konsultowała swoje badania z szeregiem instytucji muzealnych. Dzięki temu uzyskała bardzo ciekawy materiał. Dalej wykazuje, że wnioski nasuwające się po tym etapie pracy badawczej wskazują, że stworzenie materiałowego kompendium projektanta spełni ważną rolę i co równie ważne wypełni pewną lukę w dotarciu do rzetelnej i wartościowej wiedzy o rzemiośle.

W trzecim rozdziale jest klarownie opisany proces projektowania kompendium. Począwszy od doboru odpowiednich treści merytorycznych oraz przystępnego sposobu ich prezentacji, przez określenie, że jest to: „*projekt edukacyjny, którego celem jest przywrócenie wiedzy na temat tradycyjnych materiałów oraz rzemiosła występujących na terenie Polski. Z jednej strony jest to próba podsumowania wiedzy historycznej i przełożenia jej na język współczesnego projektanta; z drugiej: próba odniesienia tej wiedzy do obecnie panujących trendów w świecie dizajnu, edukacji i rzemiosła.*” Aby właściwie zaprojektować kompendium Autorka stworzyła założenia merytoryczne, funkcjonalne, estetyczne, technologiczne i ekonomiczne. Zastosowała metodę protopersony aby dobrze określić odbiorców kompendium.

Analizy i badania wykazały, że właściwą formą będzie utworzenie strony internetowej. Przygotowany został scenariusz użytkowania strony, korzystając ze stworzonych przykładowych person: projektantki-freelancerki, studenta wzornictwa, etnolożki i architekta wnętrz jako osób najbardziej zainteresowanych korzystaniem z Kompendium. Autorka wyznaczyła trzy cele jakim ma ono służyć. Będzie to narzędzie do korzystania w samodzielnej pracy, będzie to też promocja studentów i programu Katowickiej ASP oraz narzędzie do pozyskiwania środków na badania kolejnych materiałów - co wydaje się ważne aby Kompendium rozwijało się.

Badania prowadzone nad wybranym materiałem i jego stosowaniem przez rzemieślników/twórców a także eksperymenty prowadzone w ramach przedmiotu *Materiały i konteksty* są pierwszym „wsadem” tej strony. To ogromna wartość tego projektu, ponieważ jak autorka zapewnia będzie ona rozwijana o następne materiały i techniki.

Aby strona nabrała realnych kształtów Autorka zaprojektowała identyfikację wizualną całości, w swoim wyrazie neutralną, nie konkurującą z treścią oraz całą strukturą strony. W skład projektu graficznego wchodzi projekt logotypu, kolorystyka, wybór kroju pisma, struktura i sposób nawigacji oraz wygląd strony w tym zasady tworzenia materiałów zdjęciowych i filmów instruktażowych.

Czwarty rozdział dotyczy zawartości merytorycznej projektowanej strony internetowej. Znajdą się tam zarówno wywiady z projektantami, rzemieślnikami, informacje o surowcu i narzędziach. Kompendium ma rozwijać się o nowe treści dotyczące kolejnych materiałów. Co ważne, strona będzie prezentowała prace studentów realizowane w ramach przedmiotu *Materiały i konteksty* w ASP w Katowicach, którzy podejmują twórcze próby wykorzystania opisywanych materiałów i technik. Na stronie prezentowana jest metodyka

i narzędzia edukacyjne, z których studenci mogą korzystać. Kolejną ważną funkcją tej strony będzie możliwość publikacji artykułów i wyników badań na temat surowców naturalnych.

Jako przykład rozpowszechnienia wiedzy wśród szerszej publiczności Autorka przytacza wystawę „Wióry, bażki i siódemki” , która była efektem połączenia prac prowadzonych przez Nią i przez Muzeum Częstochowskie na temat wiórów osikowych i rzemiosła koziegłowskiego. Była to „wartość dodana” wynikającą z prowadzonych prac badawczych i wymiany materiałów i doświadczeń. Prezentacje odbyły się również w trakcie Łódź Design Festival 2020 i w salonie firmy Kler w Katowicach 2020/21.

W pracy doktorskiej autorka zamieszcza również teksty wspierające proces dydaktyczny własnego autorstwa w tym obszerny tekst o Cepelii oraz teksty autorstwa ekspertów zewnętrznych, które znajdą swoje miejsce na stronie internetowej.

Wszystkie decyzje podejmowane w procesie powstawania projektu *Kompendium materiałowe projektanta* są poparte racjonalnie wyciągniętymi wnioskami z badań. Potwierdza to umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej/artystycznej przez mgr. Katarzynę Pełkę-Burą.

Praca doktorska zawiera bardzo obszerny materiał badawczy, który ma wielowątkowe znaczenie. Z jednej strony ważny ze względu na zachowanie wartości etnograficznych, zachowanie elementów ginącej kultury materialnej a także technik stosowanych przez rzemieślników. Z drugiej przeniesienie tej wiedzy na grunt współczesnego projektowania z myślą o rzemiośle, które w opozycji do produkcji masowej może czerpać i z tradycji i z nowych technologii. Autorka pisze o „nowym” rzemiośle właśnie tym kontekście. Zwraca również uwagę na wymiar niematerialny – wiedzę ciała, gdzie osiągnięcie doskonałości wymaga czasu i samodoskonalenia poprzez zmagania z materią. Tu z kolei wskazuje, że świat wirtualny może w tym pomagać, gdyż dzięki nagrany materiałom można obserwować pracę z materiałem. To rozwiązanie pojawia się również w *Kompendium*.

Projekt doktorski mgr. Katarzyny Pełki-Burej posiada bardzo duży potencjał rozwojowy, jest jednak trudne i czasochłonne lub niemożliwe aby sama była w stanie tak dogłębnie zająć się kolejnymi materiałami i technikami. Jednak profesjonalne i metodyczne podejście Doktorantki do tematu pozwala sądzić, że znajdzie rozwiązanie aby kontynuować tą pracę. Rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej oraz oryginalne dokonanie artystyczne.

KONKLUZJA

Przygotowana praca jest oryginalnym, autorskim opracowaniem podjętej problematyki. Może się przyczynić do zachowania ginących zawodów i znikających rzemiosł lub żywej pamięci o nich i możliwości reaktywowania we współczesnej odstonie. Praca poprowadzona jest w sposób doskonały i porusza niezwykle ważny aspekt zachowania kultury materialnej dla przyszłych pokoleń. **Uważam więc, że praca doktorska Mgr Katarzyny Pełki-Burej zasługuje na wyróżnienie.**

Praca doktorska spełnia zatem wymogi ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 574, z późn. zm.)

W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach o nadanie stopnia doktora sztuki pani mgr Katarzynie Pełce-Burej w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

prof. Agata Danielak-Kujda

